

50th

ANNIVERSARY

1960-2010

Sharpeville
Massacre

THE CRADLE OF HUMAN RIGHTS STRUGGLES

BILL OF RIGHTS

1. Ndzingano - A ku nge vi na xihlawuhlawu ehenhla ka wena. Kambe pphumba ro ringananisa emintirhweni (affirmative action) na xihlawuhlawu xo twala swa pfumeleriwa.

Hinkwerhu ha ringana emahlweni ka nawu naswona a ku nge vi na xihlawuhlawu ehenhla ka hina.

2. Xindzhuti xa Ximunhu - Xindzhuti xa wena xi fanele ku hloniphiwa no sirheleriwa.

Hinkwerhu hi na Xindzhuti xa Ximunhu lexi faneleke ku hloniphiwa.

3. Vutomi - U na mfanelo ya vutomi

Hinkwerhu hi na mfanelo wa vutomi.

4. Ntshuxeko na Vuhlayiseki bya munhu - a wu nge pfalleriwi u nga tengisiwi, xanisiwa kumbe ku tshinyiwa hi ndlela leyi nga riki kahle. Madzolonga ya le mindyangwini a ya pfumeleriwi.

A wu nge khomiwi u pfalleriwa ku ri hava ku tengisiwa kumbe ku xanisiwa hi ndlela yin'wana.

5. Vuhlonga na Nsindziso wa ntirho - Vuhlonga na Nsindziso wa ntirho a swi pfumeleriwi.

A wu nge tshikileriwi hi vuhlonga kumbe nsindziso wa ntirho.

6. Xihundla - A wu nge sechiwi kumbe kaya ra wena ri sechiwa kumbe ku sechiwa nhundzu ya wena.

Mfanelo ya wena ya xihundla yi katsa miri wa wena, ndyangu na nhundzu.

7. Ntshuxeko wa vukhonger, ku tshembhela na mavonelo - U nga tshembhela no ehleketa swihi na swihi leswi u swi lavaka naswona u nga landzelela vukhonger lebyi u byi tsakelaka.

U na mfanelo ku ehleketa, ku tshembha no khongela hi ndlela yihi na yihi leyi u yi tsakelaka.

8. Ntshuxeko wo Humesela mavonelo - Vanhu hinkwawo (ku katsa na vamahungu) va nga vula leswi va swi tsakelaka.

U na mfanelo wo vula, ku hlava no dyondzo swin'wana na swin'wana leswi va swi hlawulaka kambe mbhulavulo wa rivengo a wu pfumeleriwi.

9. Hlengaletana, Ku kombisa ku vilela, Phiketa na Xivilelo - U nga kombisa ku vilela, phiketa no yisa xivilelo. Kambe u fanele ku endla leswi hi ku rhula.

U na mfanelo wo hlengaletana hi ku rhula, ku kombisa ku vilela.

10. Ntshuxeko wa Xinghana - U nga va na xinghana na mani na mani kuya hi leswi u swi lavisaka xiswona.

U na mfanelo wo va na xinghana na mani na mani.

11. Timfanelo ta Xipolitiki - U nga seketela nhlango wa tipoliti lowu u wu tsakelaka. Loko u ri muaka tiko, no va na kwalomu ka 18 wa malembe u nga vhoti.

U nga vumba nhlango wa tipolitiki, u va na hofisi no vhotela nhlango wihi na wihi eka minhlawulo leyi ntshuxekeke no va kahle.

12. Vuaka-tiko - Vuaka-tiko bya wena a byi nge susiwi eka wena.

Ku hava muaka-tiko loyi a nga tsoniwa vuaka-tiko.

13. Ntshuxeko wo Famba-famba na Vutshamo - U nga ya no tshama kwihi na kwihi laha Riphabliki ra Afrika Dzonga

U na mfanelo yo nghena no huma laha Riphabliki hi ku tsakela ka wena.

14. Ntshuxeko wa Bindzu, Ntirho na Xiphrofaxini - U nga endla ntirho wihi na wihi lowu u wu tsakelaka.

U na mfanelo yo hlawula ntirho wihi na wihi wa swa nawu kumbe ntirho hi

ndlela yo ntshuxeka.

15. Vuxaka bya swa Mintirho - U nga joyina minhlango ya vatirhi no tereka

Mutirhi un'wana na un'wana na muthori u na mfanelo wo kondletela no kanerisana ku yisa emahlweni swikongomelo swa vona.

16. Mbango - U na mfanelo ya mbango lowu tengeke U na mfanelo to yo sirheleriwa, mbango lowu tengeke.

17. Nhundzu - Nhundzu ya wena yi nga tekiwa ntsena eka wena loko ku landzeleriwe milawu leyi faneleke.

Ku hava munhu loyi a nga tsoniwaka nhundzu, handle ka loko ku landzeleriwe nawu wa mani na mani.

18. Tindlu - Mfumo wu fanele ku vona leswaku vanhu va kuma tindlu ta kahle.

U na mfanelo yo kuma yindlu leyi faneleke.

19. Nhlaysi wa swa Rihanyo, Swakudya, Mati na Nsirhelelo wa Vaaki - Mfumo wu fanele ku vona leswaku u kuma swakudya na mati, Nhlaysi wa Rihanyo na nsirhelelo wa vaaki.

U na mfanelo ya rihanyo ra kahle, swakudya leswi enelege na mati na nsirhelelo wa vaaki

20. Vana - Vana va malembe ya le hansi ka 18 va na timfanelo to hlawuleka, ku fana na mfanelo wova va nga xanisiwi.

N'wana un'wana na un'wana u na mfanelo yo va na vito etikweni na nsirhelelo eka ku xanisiwa no va ku tlangiwa hi yena.

21. Dyondzo - U na mfanelo ya dyondzo ya mani na mani, ku katsa dyondzo ya lavakulu, hi ririmi ra wena (loko leswi swi koteka)

U na mfanelo yo kuma dyondzo ya mani na mani hi ririmi ra ximfumo leri u ri tsakelaka.

22. Ririmi na Ndzhavuko - U nga tirhisa ririmi ra wena ku, na ku landzelela ndzhavuko lowu u wu tsakela.

U na mfanelo yo tirhisa ririmi leri u ri tsakelaka no tlangela ndzhavuko wa wena.

23. Ndzhavuko, Vukhonger na Miganga ya swa Lingwisitiki - Miganga yi nga tiphina hi mindzhavuko ya yona; va landzelela vukhonger bya vona, no tirhisa ririmi ra vona.

U na mfanelo yo vumba, joyina no hlayisa mintlawu ya swa vona ya ndzhavuko, lingwisitiki na vukhonger lebyi va byi tsakelaka.

24. Ku fikelela mahungu - U na mfanelo yo fikelela mahungu wahi na wahi lawa mfumo wu nga na wona

U nga fikelela mahungu lawa ya nga na mfumo ku sirhelela timfanelo ta wena.

25. Goza ra Mafambiselo ro twala - Magoza hi mfumo ya fanele ku twala

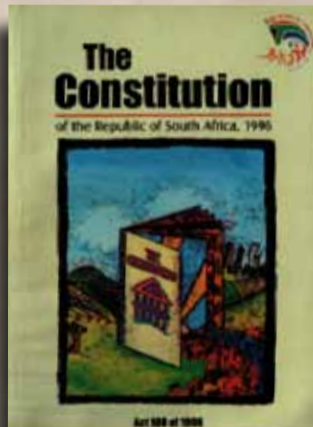
U na mfanelo ya goza ra mafambiselo leri nga le nawini, ro twala no va kahle.

26. Ku fikelela Tikhoto - U nga va na xiphiko xa swa nawu lexi bohiweke hi khoto, kumbe xiyege lexi fanaka.

U na mfanelo yo o loloxa minkwetlembetano ya swa nawu ekhoto kumbe eka ku tengiwa kun'wana loko nga voyamiki.

27. Ku khomiwa, Pfalleriwa na ku Hehliwa ka Vanhu - Mfanelo yo sirhelela vanhu lava khomiweke, khotisiweke kumbe ku hehliwa.

Loko ui khomiwa, u na mfanelo yo miyela, ku yisiwa ekhoto ku nga si hela 48 wa tiawara na mfanelo wo va na muyimeri wa swa na nawu.

HINKWAYO MILAWU LEYI YI LANDZA NAWU WA MISAVA, KAMBE WA TIRHA EKA HINWKAVO LAVA TSHAMAKA LAHA RIPHABLIKI RA AFRIKA DZONGA.

Lemuka: Hinkwato timfanelo leti ti nga pimiwa loko swi twala ku endla tano. Mahungu hi xitalo, langutisa Ndzimana ya 2 ya Vumbiwa byintshwa.

the doj & cd

Department:
Justice and Constitutional Development
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA